

## Справа «Атлан проти Сполученого Королівства» (*Atlan v. the United Kingdom*)

У рішенні, ухваленому 19 червня 2001 року у справі *«Атлан проти Сполученого Королівства»*, Суд постановив, що:

- мало місце порушення ч. 1 ст. 6 Конвенції щодо права на справедливий судовий розгляд.

Суд дійшов висновку, що сам факт визнання порушення становить достатню компенсацію будь-якої майнової чи моральної шкоди, заподіяної заявникам. Суд призначив сплатити заявникам 15 000 фунтів стерлінгів у відшкодування судових витрат.

### **Обставини справи**

Заявники, Арман Атлан і його син Тьеррі, є громадянами Франції та народилися відповідно у 1932 і 1970 роках. До початку подій, які було покладено в основу вимог заявників, останні проживали у м. Сан-Паоло (Бразилія). Другий заявник помер у червні 1998 року, а перший нині проживає у Франції.

5 липня 1991 року у Королівському суді м. Іслворс (Мідлсекс) заявники були визнані винними у контрабанді 18 кілограмів кокаїну (ринкова вартість його становить близько 2-3 млн. фунтів стерлінгів) в аеропорт Хітроу (Лондон) 3 листопада 1990 року. Першого заявника було засуджено до 18 років позбавлення волі і сплати штрафу у розмірі 1918 489,60 фунтів стерлінгів з умовою збільшення тривалості строку позбавлення волі на 10 років у випадку несплати штрафу. Другого заявника було засуджено до 13 років ув'язнення та сплати штрафу у розмірі 6 140,66 фунтів стерлінгів з умовою збільшення тривалості строку позбавлення волі на 6 місяців у разі несплати штрафу.

Заявники будували свій захист на твердженнях про те, що вони нібито торгували діамантами і були шляхом обману втягнуті в аферу з наркотиками якимось Руді Штейнером. Однак вони не змогли представити суду докази зв'язку Руді Штейнера із виявленою у них валізою, наповненою наркотиками. За словами заявників, останню їм підкинули в аеропорту Хітроу. Заявники також не представили доказів на обґрунтування їхнього твердження про те, що Руді Штейнер є інформатором митної служби.

Під час перехресного допиту митників, які були залучені у справу, останні відмовилися підтвердити чи спростувати факт залучення ними інформатора у цій справі. Жодних доказів існування такого інформатора взагалі чи п. Штейнера зокрема до суду теж не було представлено. Упродовж усього процесу сторона обвинувачення стверджувала, що вона не володіє будь-якими іншими, крім представлених суду, матеріалами.

Навесні 1994 року під час розгляду апеляції заявників вони прочитали у французькій пресі про те, що швейцарський поліцейський п. Каттанео, який працював під прикриттям, опублікував матеріал, котрий стосувався розслідування ним операцій з торгівлі наркотиками між Бразилією й Європою у 1991 році. На початку 1995 року адвокат заявників отримав копію згаданого матеріалу. У ньому згадувався Руді Штейнер як один із трьох регулярних інформаторів поліції Бразилії, Данії та Франції. У цьому документі йшлося про те, що у п. Штейнера були якісь інтереси в операціях із вкраденими коштовностями, а також про те, що він довгий час був втягнутий у торгівлю бразильським кокаїном у Європі. Причому кокаїн у великих обсягах він отримував від бразильської поліції. Заявники представили копію цього матеріалу стороні обвинувачення, однак та відмовилась підтвердити чи спростувати його ідентичність або правдивість викладених у ньому фактів. Сторона обвинувачення й надалі наполягала на тому, що у неї немає жодних дотичних до справи заявників матеріалів, крім тих, які вона вже представила суду.

Наведена обставина була використана заявниками як додаткова підстава для апеляції; вони також звернулись до суду із клопотанням про звільнення, мотивуючи це необхідністю зібрати нові докази у справі. Заявники стверджували, що оприлюднений матеріал доводить їхню тезу про існування у п. Штейнера певних зв'язків із правоохоронними органами європейських країн та його безпосередній доступ як до крадених діамантів, так і до кокаїну.

Приблизно 19 жовтня 1995 року сторона обвинувачення повідомила сторону захисту про те, що у неї, всупереч попереднім заявам, є певні матеріали, які стосуються справи. Сторона обвинувачення повідомила також і про те, що вона хотіла б представити вказані матеріали апеляційному суду за відсутності заявників та їх представників. Пізніше сторона обвинувачення звернулася із запитом до апеляційного суду про визначення останнім обов'язковості подання цих додаткових матеріалів, які, з точки зору обвинувачення, містили інформацію, розкриття котрої зашкодило би суспільним інтересам. 16 лютого 1997 року апеляційний суд виніс ухвалу, в якій вказав на відсутність необхідності оприлюднювати додаткові матеріали сторони обвинувачення. 20 лютого 1997 року цей же суд відхилив клопотання заявників про їхнє звільнення для отримання нових доказів у справі.

### **Зміст рішення Суду**

Заявники стверджували про порушення їхнього права на справедливого судового розгляду (ч. 1 і п. «d» ч. 3 ст. 6 Конвенції).

Суд насамперед звернувся до вже вирішеної ним справи «Роув та Девіс проти Сполученого Королівства» (*Rome and Davis v. the United Kingdom*), в якій він дійшов висновку про те, що ч. 1 ст. 6 Конвенції принципово вимагає оприлюднення стороною обвинувачення усіх доказів у справі, якими вона володіє, незалежно від того, про що свідчать такі докази. Однак у деяких справах допускається тримання в таємниці окремих доказів з метою забезпечення фундаментальних прав інших осіб (наприклад, права на життя інформатора) або з метою гарантування важливого суспільного інтересу (наприклад, збереження у таємниці секретних методів розслідування). Неоприлюднення доказів у таких випадках є правомірним відповідно до змісту ч. 1 ст. 6 Конвенції виключно за умови жорсткої необхідності та коли складнощі у зв'язку з таким неоприлюдненням, з якими стикається сторона захисту, належним чином компенсуються процедурою вирішення справи судом.

Захист заявників у їхній справі був побудований на тому, що їх нібито було втягнуто в аферу з наркотиками п. Штейнером, який був інформатором поліції. Жодні докази існування інформатора чи п. Штейнера не були представлені захисту. Під час перехресного допиту митники, залучені до справи, відмовилися як підтвердити, так і спростувати згадану інформацію. До початку судового розгляду справи та й упродовж останнього сторона обвинувачення неодноразово заявляла про відсутність у неї доказів, з якими вона б не ознайомила захист. Однак після впливу понад 4 років після засудження заявників та ще до початку апеляційного провадження у справі були виявлені нові докази, які стосувалися діяльності п. Штейнера. Сторона обвинувачення повідомила, що всупереч попереднім заявам у неї є додаткові, неоприлюднені матеріали у справі. Апеляційний суд дозволив не ознайомлювати заявників із цими матеріалами.

Незважаючи на відсутність відомостей про зміст неоприлюднених матеріалів, вони, однак, породили серйозну підозру щодо дійсного існування п. Штейнера, його відносин із митною службою Сполученого Королівства, а також його ролі у розслідуванні справи та арешті заявників. Тому інформація, котра містилася у неоприлюднених матеріалах, була для останніх надзвичайно важливою. Суд вважав, що національний суд має право вирішувати питання про доцільність оприлюднення матеріалів, які містять інформацію, розголошення котрої може спричинити шкоду суспільним інтересам. Однак, у даній справі неознайомлення стороною обвинувачення національного суду першої інстанції з фактом існування неоприлюднених доказів не дозволило останньому вирішити питання про доцільність оприлюднення вказаних матеріалів. Таким чином, бездіяльність обвинувачення призвела до порушення права заявників на справедливого судового розгляду відповідно до змісту ч. 1 ст. 6 Конвенції.

Суд не міг вирішувати питання про те, чи були б засуджені заявники, якщо б їхнє право не було порушене. Він дійшов висновку, що саме по собі визнання ним факту порушення конвенційних положень становить справедливую компенсацію будь-якої майнової чи моральної шкоди, котрої могли зазнати заявники.

*Реферативний переклад з англійської мови та опрацювання рішення здійснено у Львівській лабораторії прав людини і громадянина НДІ державного будівництва та місцевого самоврядування АПрН України О. О. Бекетовим, Р. М. Москалем, Н. П. Ничай, М. Ю. Прищляк, Т. І. Пашуком, М. Б. Рісним, А.-М. Я. Хом'як.*